

"בא אחיך במרמה ויקח ברכתך"

רבקה אמנו 'עובדת' על בעלה? האפשר בכלל 'לגנוב ברכות' במירמה?

תמצית תשובת אברבנאל:

ה'ברכות' הן המינוי ל'ירושת-הסגולה'
אברהם לא הוצרך 'לברך' את יצחק יעקב 'בירך' את כל בניו

לא כן יצחק שהתחבט בספיקותיו
בגלל ההבדלים התהומיים בין יעקב לעשו בין ה'בכור' ובין ה'ראוי'

מי יהא 'גרעין האומה היהודית'
ה'צדיק' או 'בעל התשובה' הפוטנציאלי?
והחליט 'להמר' על הבכורה הטבעית כרצון הבורא

לדעת אברבנאל
היה עליו לשאול בה' למי להוריש הסגולה
אלא שבגלל 'שוחד-אהבתו' לעשיו טעה בשיקוליו

ברם, הפלא הוא על רבקה מה ראתה היא 'לעבוד' על בעלה?

.... והנה רבקה שמעה בדבר יצחק את עשו, עם היות שיצחק העלים ממנה
ולא הגיד לה. ומפני שהיא ידעה בדבר ה' ש"רב יעבוד צעיר" ... ולכן
לא חששה לרצון יצחק, כי אם להסכים עם האמת והיעוד שנאמר לה. גם
ראתה שנשי עשו היו רעות וחטאות והוא לא היה מוחה בידיהו, ואיך
יהיו בניהם יורשים הדבקות האלהי והארץ הקדושה. לכן השתדלה
בדבר הזה...

... בזמנו לא אמרה ליצחק את דבר ה' – ועתה לא יאמין לה...

והקב"ה לא גילה לו – פן יתעצב על שלילת הירושה
בנו האהוב עשיו ואז ברכותיו יהיו מתוך 'עצבות'

שאלות אברבנאל:

השאלה הראשונה: מה ראה יצחק לברך את עשו. והלא
אברהם אביו לא בירך אותו בעת מותו. ולא בירך אדם את שו,
ולא נח את שם?

השאלה השנייה: למה לא יברך שניהם ולא יטיל קנאה ואיבה
ביניהם? ולמה יברכם דווקא לפני מותו? אסור לברכו קודם?...

השאלה השלישית: מה ראתה רבקה להסיר את הברכה מעשו,
בהיותו בנה הגדול ולו משפט הברכות. ומשלוח מדנים לא
לעזר ולא להועיל בין אחים, כי אם בשקר וכזב והונאה
רבה ולבטלה.

השאלה הרביעית: איך חשבה רבקה, שהברכות שיתן יצחק
ליעקב, בחשבו שהוא עשו, יועילו ליעקב... כי הדברים שנאמרו
לאיש אחד בחזקת איש אחר לא יועילו כלום?!

השאלה החמישית: למה רצה השם יתברך שיתן יצחק ליעקב
הברכות בטעות ושגיאה, בחשבו שהוא עשו. ויותר טוב היה,
שיצווה ליצחק שיגרש את עשו, ושביעקב ייקרא לו זרע, כמו
שאמר לאברהם (לעיל כא, יב). ושיצחק במצוותו יברך את יעקב
מדעתו ובכוונה שלימה:

השאלה השישית: אם הברכות בכלל הם נבואה פשוטה
והגדת העתידות, או אם תפילה ובקשת רחמים על המבורך
להביא עליו מההצלחה והטוב מה שירצה הנביא. ויש לכל אחד
מהצדדין ספקות עצומות.

האמנם טעה יצחק-אבינו בשיקוליו?

רש"י על בראשית פרק כז פסוק כא
(כא) גסה נא ואמסך – אמר יצחק בלבו אין לך עשו להיות סם
סמים שגור בפיו וזה אמר כי הקרה ה' אלהיך:

רש"י על בראשית פרק כז פסוק לג
(לג) ויחרד – כתרגומו ותוהו לשון תמיהה. ומדרכו ראה גיהנם
פתוחה מתחתיו:

ראייתו הנבואית גברה על כהו-עיניו האופטי
ולמה באמת 'אהב' יעקב את עשיו יותר?

נעבור לביאור המטאפיזי-קבלי:

עשיו – הוא 'פסולת הזהב'
יצחק הוא 'גבורה' [זהב] ועשיו הוא 'פסולתו'
הוא ראה בעשיו את 'השתקפות בבואתו' ולכן חיבבו

אבל עדיין לא מתקבל שצורף יבחר בפסולת הזהב
במקום בתכשיט 'כסף מזוקק'

עשיו ויעקב = 'תוהו ותיקון'

נפילת הניצוצות – גורד השחקים המשתקף באגם
[הלעיטני' אדם = מאד' זעקה גדולה ומרה עד מאד / יש לי רב]
יצחק זיהה 'אנרגיות-תוהו' אדירות בעשיו
ויאהב יצחק את עשיו: 'כי ציד בפיו' בתוכיותו של עשיו

וחלומו היה לפעול בו 'מהפכה פסיכולוגית' שתשדרג אותו
'רב תבואות בכח שור'

תורה אור כג, ד

אך מ) טעה בזה שאין עשו כדאי בבחי' זו כ"א ע"י יעקב שלפי שאם הי'
החיות נמשך אל עשיו יבלע ח"ו כמקדם או שלא יהיה מבחי' עשו כלום אבל
שיהא לאהפכא חשוכא לנהורא ומרירו למיתקא א) א) א) ע"י יעקב ///
שעל ידו יתברר עשיו ויוכלל בקדושה.

לכן היתה ה'תרמית' הכרחית

אך לאחר שנודע ליצחק ש'ברך' את יעקב, הבין שזו ההשגחה
ועתה אינו יכול להוריש אותה סגולה גם ל'ניגודו המוחלט'

תתן אמת ליעקב?

בראשית כז, יב.

(יא) וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב אֶל רַבֵּקָה אִמּוֹ הֲנִי עָשׂוּ אָחִי אִישׁ שָׂעֵר וְאָנֹכִי אִישׁ חָלָק: (יב)
אוּלַּי יִמְשְׁנֵי אָבִי וְהִיִּיתִי בְּעֵינָיו כְּמִתְעַתֵּעַ וְהִבֵּאתִי עָלַי קָלָלָה וְלֹא בִרְכָה:

הכתב והקבלה על בראשית פרק כז פסוק יב

(יב) אולי ימשני אבי. היה לו לומר פן ימשני, כי לשון פן ישמש כשאין המדבר
חפץ במציאות הדבר- כמו פן ישלח ידו, פן נפוץ ע"פ כל הארץ, פן יקראנו אסון,
ואם היה חפץ שלילת המישוש הוליל פן ימשני, מזה נראה כי יעקב איש התמים
לא היתה דעתו נוחה לבטל רצון אביו, והיתה ניתח ליה שיברך אביו לאשר
יחפוץ לברכו- והיה מקוה ומיחל בבטול השתדלותו בזה- לכן אמר לשון אולי
דלשון זה ישמש כשהמדבר יקוה קיום דבריו, כמו אולי יחנן, אולי ישא פני.

מחיר המרמה לדורות

מדרש רבה בראשית פרשה סז פסקה ד

כשמוע עשו את דברי אביו א"ר חנינא כל מי שהוא אומר שהקב"ה וותרן הוא
יתוותרון בני מעוהי אלא מאריך אפיה וגבי דיליה זעקה אחת הזעיק יעקב לעשו
דכתיב כשמוע עשו את דברי אביו ויזעק זעקה והיכן נפרע לו בשושן הבירה
שנאמר (אסתר ד) ויזעק זעקה גדולה ומרה.

יעקב אבינו בעצמו שילם גם הוא מחיר כבד

דעת זקנים מבעלי החוספות על בראשית פרק כט פסוק כה

(כה) ויהי בבקר - שכל הלילה היתה עושה עצמה כרחל ... כל הלילה היו משוררין
אותן הקרואים הא לייא הא לייא ולמחר כשראה שהיא לאה אמר בודאי זהו
שהיו משוררין הא לייא שהיו מרמזין לי שהיא לאה ואמר לה רמאיתא בת רמאי
בלילה קראתי לך רחל וענית לי השתא קרינא לך לאה ועני לי אמרה ליה גבר
דלית ליה תלמידוי אבוך קרי לך עשו וענית ליה קרא לך יעקב וענית ליה. כלומר
ממך למדתי זה הרמאות ואבוך ענה בך שאמר בא אחיך במרמה.

ספר בראשית פרק כט

(כו) וַיֹּאמֶר לְבֶן לֹא יַעֲשֶׂה בֶן בְּמִקְוֵמֹנֹו לְתַת הַצְּעִירָה לְפָנֵי הַבְּכִירָה:

איזו 'עקיצה' השחיל כאן לבנו?